

УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОГРАФІЯ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто основні етапи розвитку української термінографії, її стан та перспективи.

Ключові слова: термін, термінологія, термінографія, систематизація, упорядкування.

Об'єктом української термінографії є наукова термінологія, яка відбиває багатовіковий матеріальний і духовний поступ суспільства. Її створювали впродовж століть учені різних галузей знань. Середину XIX ст. вважають початком формування національної наукової термінології, який пов'язаний із засадничою статтею М. Левченка «Замѣтка о русинской терминологіи», опублікованою у журналі «Основа» 1861 р., та діяльністю Наукового товариства імені Тараса Шевченка (далі — НТШ) в Галичині. На сторінках його «Записок» та збірників друкували свої наукові праці І. Горбачевський, Є. Озаркевич, В. Левицький та ін., закладаючи підвалини наукової мови, орієнтуючи термінотворчість на національні джерела.

Через відомі історичні обставини в Східній Україні праці українською мовою з'являються після 1905 р. У цей час українська громадськість зацікавлюється термінологією, оскільки «не знаючи термінології, не можна ні науку вперед посувати, ні передавати її здобутки народів»¹. Велика роль у передаванні здобутків та збереженні наукової термінології від покоління до покоління належить термінографічним працям.

Фіксування термінології в словниках започатковане в Галичині працями І. Гавришкевича «Початок до уложення термінології ботанической руской» (латинсько-німецько-український словничок із зазначенням місцевостей, 1852), М. Петрушевича «Імена краєвих рослин і Ботанічний словарець» (1852), який вважають одним із перших термінологічних українських словників, І. Верхратського, М. Новицького та ін. У Східній Україні окремі словники почали з'являтися наприкінці XIX — початку XX ст., серед них «Опыт словаря народных названий растений Юго-Западной России, с некоторыми поверьями и рассказами о них» А. С. Роговича (К., 1874), «Опыт толкового словаря народной технической терминологии по Полтавской губернии» В. Василенка (1902). Упродовж 1917–1921 рр. серію невеликих різногалузевих словників (з природознавства, математики, фізики, хімії, медицини, ветеринарії, діловодства, права, граматичних термінів та ін.) було видано різними комісіями, гуртками й окремими видавцями (усього близько 30 словників) у різних містах України (Вінниці, Гадячі,

---

¹ *Холодний Гр.* До історії організації термінологічної справи на Україні // Вісн. Ін-ту укр. наук. мови : Зб. статей / Відп. ред. Г. Холодний.— К., 1928.— Вип. 1.— С. 11.

Полтаві, Києві, Харкові та ін.)². Ці словники «стали вихідною основою подальшого розвитку, поліпшування й шліфування нашої наукової мови»³.

Розвиток української термінографії через певні позамовні чинники відбувався хвилеподібно. Умовно виділяємо кілька періодів: 1) друга половина XIX — початок XX ст.; 2) 20–30-і рр. XX ст., пов'язані з діяльністю Інституту української наукової мови; 3) 50–80-і рр. XX ст.; 4) кінець XX — початок XXI ст.

Активна розбудова українських терміносистем пов'язана з істотною зміною статусу української мови, яка майже після двохсотлітньої перерви стала мовою адміністрування, законодавства, всіх сфер суспільного й політичного життя, зокрема й армії. Це послужило передумовою цілеспрямованої термінологічної праці.

У травні 1921 р. всі термінологічні комісії були об'єднані в Інститут української наукової мови (далі — ІУНМ) при ВУАН, основне завдання якого — спрямовувати процес розвитку української наукової мови, виробляти спеціальну термінологію. Упродовж 1921–1933 рр. ІУНМ видав близько 40 термінологічних словників⁴.

Практика укладання галузевих словників потребувала вироблення певних теоретичних настанов, яких на той час в українському мовознавстві не було. Практичну роботу, пов'язану з укладанням словників, учені ІУНМ поєднували з теоретичним осмисленням побудови терміносистем. У першому випуску «Вісника ІУНМ» було опубліковано «Інструкцію для укладання словників ІУНМ», якою й досі послуговуються деякі укладачі сучасних термінологічних словників. У двох випусках «Вісника ІУНМ» (1928, 1930) надруковано низку методологічних статей О. Янати, Гр. Холодного, Я. Лепченка, Т. Секунди та інші розвідки з найрізноманітніших мовних питань — від принципів побудови і практики укладання словників до творення та використання окремих термінів⁵.

Тенденція становлення української наукової мови у 30-х рр. XX ст. була логічним продовженням зробленого ще наприкінці XIX ст.⁶ Високо оцінюючи працю вчених ІУНМ, І. Огієнко зазначав, що «всі відділи Інституту української наукової мови виробили для складання термінів і термінологічних словників найкращу методологію й трималися її»⁷.

На жаль, у зв'язку з ліквідацією ІУНМ природний процес українського термінотворення, а разом з ним і видання галузевих словників в Україні припинилися на кілька десятиліть. Багато словників, створених в ІУНМ, залишилося невиданими, серед них словники зоології, кераміки і скла, лісівництва, метеорології, виробництва шкіри, ветеринарії і зоотехніки, цукроварства, військової техніки та ін.⁸

Відновлення термінологічних студій починається з другої половини XX ст. Цьому значною мірою сприяла Словникова комісія, створена 1957 р. Президією Академії наук України, завдання якої полягало у формуванні авторських колекти-

² *Симоненко Л. О.* Інститут української наукової мови (до 85-річчя від дня заснування) // *Укр. мова.* — 2006. — № 4. — С. 6.

³ *Вовк А.* Термінологічні проблеми кібернетики // *Науково-технічне слово.* — Л., 1995. — № 1. — С. 27.

⁴ *Наконечна Г.* Українська науково-технічна термінологія. — Л., 1999. — С. 26.

⁵ *Симоненко Л. О.* Знач. праця. — С. 11.

⁶ *Панько Т. І.* Концептосфера термінологічної розбудови української мови // *Мовознавство.* — 1994. — № 1. — С. 21.

⁷ *Огієнко І.* Історія української літературної мови / Упоряд., авт. іст.-біограф. нариса та приміт. М. С. Тимошик. — К., 1995. — С. 252.

⁸ *Вовк А.* Знач. праця. — С. 27.

вів та укладанні словників (переважно російсько-українських), у яких фіксувалася б новітня термінологія, що з'явилася в пореволюційний період. За час діяльності комісії видано 18 російсько-українських словників, невеликих за обсягом, що відбивали термінологію здебільшого технічної тематики: гідротехніки, зварювання, теплотехніки та гідротехніки, електро-радіотехніки, гірничої справи, машинознавства та загального машинобудування, механіки, фізики, ботаніки, фізіології, ветеринарії. Серед них повнотою залученого термінологічного матеріалу вирізняються «Російсько-український технічний словник» (уклад. Н. М. Матійко, А. М. Матійко, Г. М. Гнатюк та ін. — 80 тис. слів) та «Російсько-український сільськогосподарський словник» (уклад. А. П. Білоштан, М. Ф. Бойко та ін. — 40 тис. слів). Названі праці виходили мізерними накладками, наприклад, найбільший серед них технічний словник — усього 15 тисяч примірників.

Рідкісним явищем у цей час були тримовні словники, серед них «Словник медичної термінології: Латинсько-українсько-російський» (уклад. М. Ф. Книпович та ін., 1948), «Українсько-латинсько-російський медичний словник» (уклад. Т. В. Казьєр та ін., 1960), «Німецько-російсько-український словник-мінімум з технології взуттєвого виробництва» (1971), «Мінералогічний словник. Українсько-російсько-англійський» Є. К. Лазаренка, О. М. Винара (1975).

У 60–70-х рр. XX ст. термінографічна праця перебуває на піднесенні. Упродовж 1959–1979 рр. опубліковано 75 термінологічних словників, з них 22 тлумачні і тлумачно-перекладні, 14 довідників, 32 перекладні словники, 4 енциклопедії⁹. Тлумачні словники означеного періоду відтворюють поняттєво-термінологічний апарат гуманітарної і природничої сфери¹⁰. У цей час з'являються українські енциклопедії: Колгоспна виробнича енциклопедія в 2-х томах (1950), виробничі енциклопедії бджільництва (1966), садівництва (1969), Енциклопедія кібернетики в 2-х томах (1973).

У 80-х роках спостерігаємо поступове послаблення природного процесу творення української наукової термінології, що відбилося й на термінографії; за це десятиліття опубліковано близько 20 праць, серед яких близько десяти словників тлумачного типу з психології, юриспруденції, біології, філософії, екології та ін., приблизно стільки ж двомовних перекладних російсько-українських, українсько-англійських та тримовний «Російсько-українсько-латинський зоологічний словник. Термінологія і номенклатура» О. П. Маркевича, К. І. Татарка (1983).

Якісно новий період в українській термінографії починається з 90-х рр. XX ст., що зумовлено зміною геополітичної ситуації в Україні, стрімким розвитком суспільно-економічних відносин, зміною політичних орієнтирів, конституційним закріпленням української мови як державної, що активізувало розвиток науки, а після цього — і термінологічну й термінографічну справу. Нові мовно-ідеологічні концепції в житті суспільства вплинули і на формування складу термінів, способів представлення та обсягу їхньої семантики у створюваних словниках¹¹.

Сучасне українське термінологічне словникарство успадкувало від своїх попередників багаті національні термінографічні традиції, примножило їх сучас-

⁹ Симоненко Л. О. Нові підходи до розбудови української наукової термінології другої половини XX — початку XXI ст. // Українська термінологія і сучасність : Зб. наук. пр. / Відп. ред. Л. О. Симоненко. — К., 2005. — Вип. 6. — С. 23.

¹⁰ Кириченко І. М. Завдання радянського мовознавства в діяльності української лексикографії // Лексикограф. бюл. : Зб. наук. пр. / Ред. кол.: І. М. Кириченко (голов. ред.) та ін. — К., 1952. — Вип. 2. — С. 10.

¹¹ Гриценко П. Ю., Симоненко Л. О. Українська термінологія і термінографія на етапі розбудови // Українська наукова термінологія : Зб. матеріалів науково-практ. конф. «Українська наукова термінологія. Стан та перспективи». — К., 2008. — С. 7.

ною новітньою технологією, створенням нових термінографічних праць, яких за останнє двадцятиліття, за підрахунками автора, опубліковано близько 800. Серед них тлумачні, перекладні, тлумачно-перекладні, навчальні словники, довідники, енциклопедії¹²; з'являються перші електронні видання¹³.

Потреба у створенні новітніх термінографічних праць, визначена в передмові до них, яка зводиться до: а) нарікання на відсутність словника з певної галузі знання (наприклад, паперове виробництво в Україні розвивається з XVI ст., однак українська термінологія галузі, як зазначено в передмові, досі лексикографічно не опрацьована, тому «видання Словника є однією з перших спроб упорядкувати термінологію целюлозно-паперової промисловості»)¹⁴; б) «певних труднощів в освоєнні спеціальної термінології української мови з огляду на те, що багато термінів на сьогодні не усталені»¹⁵; в) розширення діапазону термінологічної лексики, засвідченої в попередніх виданнях, тощо.

Опубліковані галузеві словники за способом семантизації та призначенням поділяємо на перекладні, дефінітивно-перекладні, дефінітивні (тлумачні), енциклопедичні; за функцією — на навчальні й довідкові; за кількістю використаних мов — на одно-, дво- та багатомовні¹⁶.

Переважають перекладні словники, здебільшого російсько-українські, з помітною тенденцією до залучення європейських мов: англійської, німецької, меншою мірою — французької, іспанської та ін. Зовсім мало словників з вихідною українською мовою, серед них — перший в україністиці «Українсько-російський словник наукової термінології» (2004), створений науковими співробітниками Комітету наукової термінології (далі — КНТ) та Інституту української мови НАН України. Словник охоплює нормативну загальнонаукову та широковживану термінологію різних галузей знань (близько 100 тис. термінів і термінів-словосполучень), зафіксовану загальнономовними й галузевими лексикографічними джерелами, науковою, науково-популярною та навчальною літературою.

За останні роки українська термінографія поповнилася новими типами словників: з'явилися три-, чотири- й п'ятимовні галузеві словники, здебільшого тлумачно-перекладні («Тлумачний англо-російсько-український словник транспортних термінів: морський, річковий, інтермодальний, автодорожній, залізничний, трубопровідний транспорт» (2007); «Українсько-російсько-англійсько-німецький тлумачний та перекладний словник термінів ринкової економіки» (за ред. проф. Т. Р. Кияка, 2001); «Глосарій термінів з хімії (українсько-російсько-англійський)» (уклад. Й. Опейда, О. Швайка, 2008) та ін.

¹² Симоненко Л. О. Роль Національної академії наук у розбудові української наукової термінології // Українська термінологія і сучасність : Зб. наук. праць / Відп. ред. Л. О. Симоненко. — К., 1998. — Вип. 7. — С. 5–9; 24; Симоненко Л. О. Українська термінологічна лексикографія за роки незалежності: здобутки і прорахунки // Там же, 2003. — Вип. 5. — С. 18–22.

¹³ Українсько-російсько-англійський словник зі зварювання / Уклад. О. С. Осика, Л. О. Симоненко та ін.; відп. ред. В. М. Бернадський [Електронне видання. CD-ROM]. — К., 2010.

¹⁴ Тлумачний словник термінів целюлозно-паперового виробництва : Передмова / Уклад. В. А. Сологуб. — К., 2005. — С. 3.

¹⁵ Російсько-український словник з радіотехніки, радіоелектроніки та радіофізики : Передмова / Уклад. В. С. Калашник, О. Я. Кириченко та ін. — К., 2006. — С. 5.

¹⁶ Іванова О. А. Термінологічні словники : класифікаційні ознаки // Укр. мова. — К., 2006. — № 4. — С. 88; Комова М. В. Українська термінографія (1948–2002) : Бібліограф. покажчик. — Л., 2003. — С. 13–24.

Помітно розширилася географія видання словників. Наприклад, у Львові вийшов двотомний «Українсько-латинсько-англійський медичний тлумачний словник» (редактор-лексикограф проф. Л. М. Полюга). Заслуговує на увагу серія словників (6 випусків) для працівників газової промисловості, створених співробітниками Української нафтогазової академії (далі — УНГА) М. Д. Гінзбургом, Н. І. Азімовою та ін., зокрема «Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з енергетики» (1999), екології (2000), з протикорозійного захисту газопроводів (2000); з надійності газотранспортного обладнання й систем (1999) та ін., що містять 17 тис. нормативних, стандартизованих термінів з газової промисловості та дотичних до неї галузей науки і техніки.

Значно поповнився арсенал дефінітивних (тлумачних) словників: «Тлумачний словник-довідник моральних та духовних понять і термінів» (уклад. О. А. Біда та ін., 2006), «Екологія. Тлумачний словник» (уклад. М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков та ін., 2004), «Тлумачний словник клінічних термінів ветеринарної медицини» (за ред. акад. В. М. Власенка, 2008), «Аграрний тлумачний словник. Землеробство. Рослинництво. Сортознавство» (уклад. А. В. Андрищенко, 2010), тлумачно-перекладний «Словник української біологічної термінології» (відп. редактори: Д. М. Гродзинський, Л. О. Симоненко, 2012) та ін.

Серію дефінітивних різногалузевих словників доповнюють енциклопедії, енциклопедичні словники, словники іншомовних слів, словники-довідники з митної справи, авіоніки, логіки, інформаційного права та права у сфері культури, парламентаризму, спортивного права та ін. З'явилися ілюстровані довідники, як-от «Цивільний захист. Ч. 1: Пожежно-рятувальна справа. Ілюстрований словник-довідник» (уклад. М. М. Козяр, А. А. Шадрін, І. М. Кочан, 2006), у якому, крім дефініцій, як зазначено в передмові, для полегшення сприйняття суті пояснень значна частина статей супроводжується кольоровими ілюстраціями. Значно збільшилася кількість енциклопедичних видань різного обсягу, наприклад: «Шеститомна юридична енциклопедія» (1998), «Енциклопедія історії України» (2001), дипломатична (2004), банківська (1992), екологічна (2004–2007), архівна (2008), соціологічна (2008), економічна (2001), електронних мас-медіа (2006) та інших галузей знань, переважно суспільних наук.

Запровадження викладання у ВНЗ усіх дисциплін українською мовою та спецкурсів із фахової мови і термінознавства актуалізувало створення галузевих навчальних словників та посібників для викладачів, студентів, учнів ліцеїв і гімназій. З 90-х рр. ХХ ст. опубліковано понад 80 навчальних перекладних і тлумачних словників, посібників з різнопрофільних дисциплін: архівістики, бухгалтерського обліку, гідрології, етносоціології, інвестування, інженерної графіки, основ підприємництва, з курсів «Гроші та кредит», «Фінансовий менеджмент» та ін.

Сучасна українська термінографія має значні здобутки. За різними підрахунками, від часу видання перших термінографічних праць до сьогодні побачило світ понад 1500 словників з різних галузей знань, здебільшого перекладних і тлумачно-перекладних. Найбільше словників технічних (понад 130), правознавчих (60), біологічних (близько 70), з економіки й менеджменту (понад 50), суспільних наук (90), з інформатики та комп'ютерної техніки (27), хімії (21) та енциклопедій (близько 30).

Натомість є сфери знання, які чекають на свої словники, що найповніше відбивали б сучасну термінологію відповідної галузі, зокрема швацької промисловості, астрономії, археології та ін. Незважаючи на кількісне забезпечення словниками технічної галузі, суспільство потребує повного технічного тлумач-

но-перекладного словника, такого ж словника суспільних наук, правознавства, які б фіксували сучасну термінологію, уживану в науковій літературі, підручниках, юридичних документах, ЗМІ та ін.

Характерною особливістю сучасної української термінографії є розширення діапазону лексикографування таких галузей знань, як інженерія доквілля, інженерна графіка і дизайн, конфесійна сфера, геральдика, дистанційне навчання та ін.

За обсягом репрезентованого матеріалу видані словники неоднорідні. Virізнюються академічні праці: поліфункціональний «Російсько-український словник наукової термінології» в 3-х книгах («Суспільні науки», 1994; «Біологія. Хімія. Медицина», 1996; «Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос», 1998), що містить 320 тисяч термінів; словники, укладені окремими авторами, наприклад «Словник російсько-український. Політехнічний» (2000) В. С. Підлипненського й В. М. Петренка, у якому зафіксовано понад 40 тис. термінів з електротехніки, автоматики, електроніки, кібернетики та ін.

Проте чимало з опублікованих праць словниками назвати не можна. Їх видають здебільшого для внутрішніх потреб установ, навчальних закладів тощо. Значна частина таких словників укладена за авторськими уподобаннями, що можна пояснити кількома причинами: відсутністю єдиних методологічних засад та методики їх укладання, браком досвіду лексикографічної роботи багатьох укладачів, часто ігноруванням закономірностей розвитку не лише мови, а й самої галузі знання. Практика переконує, що для укладання словника одних лише професійних, вузькоспеціальних знань недостатньо, оскільки словник — багатоаспектна праця, що фіксує знання про навколишній світ, яка потребує різнобічних даних із спеціальних наук та філології загалом. Відчутні й різні тенденції в підході до укладання словників, основною з них є беззастережне відновлення термінології 20–30-х рр., спрямоване на заміну усталених у мові термінів, спільних з російською мовою, полонізмами чи германізмами.

Зокрема, у передмові до «Нового російсько-українського політехнічного словника» М. Г. Зубкова, В. Мюллера (2005) зазначено, що «повернення до національних витоків, очищення рідної мови від чужомовних нашарувань стали тим наріжним каменем, на якому вибудовано українську частину словника». До іншомовних реестрових слів російської частини подано українські відповідники, не засвідчені жодним словником, напр.: *вибропривод* — віброповідня, віброповід; *маслопривод* — оливовід, мастиловід; *маховик* — крутень; *маховик зубчатий* — крутень трибовий; *припой* — люта, лютень; *рубанок* — гембель тощо.

Автори «Російсько-українського та українсько-російського словника термінів будівництва й архітектури», як зазначено в передмові, також продовжують традиції термінологів 20-х рр. ХХ ст., працівників ІУНМ і вважають, що для формування національних терміносистем доцільно залучати до словника і діалектні слова, ремісничу лексику різних регіонів України¹⁷. У Словнику такі слова подані як синоніми до усталених термінів: *душник* — душник, *продух*; *захват* (механізм) захват, -у, *зачепа*, -и; *захопиш*, -а, *захоплювач* та ін.

Другою негативною тенденцією є зловживання іншомовними запозиченнями, які останнім часом адаптують до всіх підсистем української літературної мо-

¹⁷ Російсько-український та українсько-російський словник термінів будівництва й архітектури : В 2 т. / Уклад. С. Жуковський, Р. Кінаш, В. Базилевич; за ред. Р. Кінаша. — Л., 2005. — Т. 1. — С. 5.

ви різними способами: транслітеруванням, транскрибуванням, калькуванням, гібридизуванням, що особливо яскраво відбиває українська термінологія тих терміносистем, які в умовах світової динаміки почали активно розвиватися. Найскладнішою проблемою для словників стало словотвірне освоєння нових запозичень¹⁸.

Незважаючи на те, що лексикографія є найдавнішою галуззю філологічної діяльності людства, на сьогодні немає добре розробленої лексикографічної теорії, що охоплює типологію словників, структуру та елементи словника, джерельну базу, визначення меж загальноповиваної і термінологічної лексики тощо.

Питання теоретичної термінографії вперше порушили Гр. Холодний, О. Яната, Я. Лепченко, Т. Секунда¹⁹. У 40–60-х рр. ХХ ст. низка важливих питань лексикографічної теорії знайшла своє продовження в працях українських лексикографів І. М. Кириченка, Т. В. Зайцевої, Г. М. Гнатюк, Л. С. Паламарчука²⁰ та ін., у яких були визначені основні методологічні і наукові принципи побудови словників різного типу і призначення. Зокрема, І. М. Кириченко наголошував на тому, що робота в галузі лексикографії має йти в кількох напрямках: «висвітлення спадщини в українській лексикографії для використання її досвіду, розроблення принципів побудови словника, методики його написання тощо»²¹.

Питання теоретичної термінографії, що стосувалися створення авторських колективів для укладання словників, принципів побудови словникової статті, структури словника, класифікації словників, порушені в працях Г. М. Гнатюк, Є. В. Кротевича, Н. С. Родзевич.

Пізніше питання теорії термінографії розглядали у своїх працях В. В. Дубинський, М. Д. Гінзбург, Т. Р. Кияк, О. А. Іванова, Л. М. Полюга і Л. О. Симоненко у праці «Про укладання термінологічних словників. Деякі зведені принципи і поради» (1991) та ін.

Попри зазначені вище дослідження, сучасна українська термінографія має низку нерозв'язаних питань, що стосуються створення надійної джерельної бази, основою якої слугуватимуть наукова й науково-популярна література, лексикографічні джерела, Державні стандарти на терміни та визначення, наукові праці з лексикології, термінології. Лексичним підґрунтям для термінологічних словників є дослідження галузевих терміносистем.

Сучасними проблемами створення майбутнього Словника є принципи добору термінів до реєстру, які б ґрунтувалися на визначенні понять «термін» і «тер-

¹⁸ *Городенська К. Г.* Нові запозичення і новотвори на тлі фонетичної та словотвірної підсистем української літературної мови // *Українська термінологія і сучасність* : 36. наук. пр. / Відп. ред. Л. О. Симоненко. — К., 2009. — Вип. 8. — С. 4.

¹⁹ *Холодний Гр.* Знач. праця. — С. 9–20; *Яната О.* За яким принципом треба укладати українську природничу номенклатуру // *Вісн. Ін-ту укр. наук. мови* : 36. статей / Відп. ред. Гр. Холодний. — К., 1928. — Вип. 1. — С. 21–24; *Лепченко Я.* За якими принципами укладає тепер Інститут української наукової мови українську природничу термінологію // Там же. — С. 25–29; *Секунда Т.* Принципи складання української технічної термінології // Там же, 1930. — Вип. 2. — С. 11–21.

²⁰ *Кириченко І. М.* Знач. праця. — С. 9–18; *Зайцева Т. В.* Методологічні основи нового «Українсько-російського словника» // *Лексикограф. бюл.* — 1951. — Вип. 1. — С. 22–34; *Гнатюк Г. М.* Видання російсько-українських термінологічних галузевих словників // Там же. — 1961. — Вип. 8. — С. 107–110; *Паламарчук Л. С.* Питання теорії й практики сучасної української лексикографії // *Мовознавство.* — 1977. — № 4. — С. 3–12; *Паламарчук Л. С.* Сучасний стан української радянської лексикографії // *Дослідження з лексикології та лексикографії* : 36. наук. праць / Ред. кол.: Л. С. Паламарчук (голов. ред.) та ін. — К., 1965. — С. 3–15.

²¹ *Кириченко І. М.* Знач. праця. — С. 9–18.

мінологія», установленні меж спеціальної лексики, формулювання основних її стратів (терміни, номени, професіоналізми), розмежуванні термінів і професіоналізмів; частиномовному наповненні реєстру; внесенні до словника і розробленні термінів-словосполучень. Особливої уваги потребує введення до реєстру термінів, які перебувають на протилежних полюсах терміносистеми: неологізмів, термінів, що втратили свою актуальність і вимагають критичного підходу до термінологічних надбань доби українізації 20-х — початку 30-х рр. ХХ ст., відбиття лексико-семантичних відношень (синонімії, полісемії, омонімії) та ін.

Укладаючи словники, слід використовувати кращий досвід вітчизняної та світової лексикографії, орієнтуватися насамперед на сучасну нормативну наукову термінологію. Усі ці питання мають бути чітко викладені в Інструкції для укладання Словника.

Для поліпшення фахового опрацювання термінів, насамперед лексикографічного, варто виробити єдину концепцію створення словників. Слушною є пропозиція науковців про утворення Асоціації українських термінологів, яка б координувала створення термінографічних праць, установлювала контакти з міжнародними термінологічними центрами, відновила лексикографічні семінари, які в 90-х рр. ХХ ст. проводили співробітники робочої групи Комітету наукової термінології НАН України.

Основним завданням сучасної термінографії є систематизація та внормування терміносистем. Велика роль у цьому належить словникам, адже «лексикографічні праці різних галузей знань — це мікросвіт наукових сфер, що виражається через інтерпретацію і подає через систему своїх знань концептуальну модель світу»²². Крім того, будь-який словник є матеріальною базою лінгвістичних досліджень, даючи їм систематизований, перевірений часом матеріал. Словник — це безперервний кругообіг набутих і втрачених слів.

L. O. SYMONENKO

UKRAINIAN TERMINOGRAPHY: ITS STATE AND PERSPECTIVES

The main periods of the development of the Ukrainian terminography, its state and perspectives are investigated in the article.

Key words: term, terminology, terminography, systematization, normalization.

²² Винник О. Метафоричні найменування економічної лексики у спеціальних словниках // Українська термінологія і сучасність : Зб. наук. пр. / Відп. ред. Л. О. Симоненко.— К., 2007. — Вип. 7.— С. 329.